

**Galand z Reigny, *Księżeczka przysłów*
(*Libellus proverbiorum*) 75**

Galand z Reigny (łac. Galandus Regniacensis, fr. Galand de Reigny) był mnichem żyjącym w XII w. Jest nam znany tylko z imienia i informacji, które sam zawarł w swoim dziele.

Początkowo należał do grupy pustelników z Fontemoy (w diecezji Autun) założonej w roku 1104. Galand jako wielbiciel współczesnego mu Bernarda z Clairvaux był gorącym zwolennikiem przyłączenia tej wspólnoty do zakonu w Cîteaux, co nastąpiło około roku 1128 (Fontemoy stało się filią słynnego cysterskiego opactwa, na czele której stanął Stefan z Toucy, mnich z Clairvaux). W 1134 r. wspólnota została przeniesiona z Fontemoy do Reigny (lub Régný) w Vermenton, w departamencie Yonne, w diecezji Auxerre.

Galand swoje dzieła: *Parabolaire* (łac. *Parabolarium* – napisany najprawdopodobniej około roku 1130 zbiór 52, na ogół dość długich, opowiadań) i *Petit livre de proverbes* (łac. *Libellus proverbiorum*, czyli *Księżeczkę przysłów* – napisaną w latach czterdziestych XII w., składającą się z krótkich maksym z objaśnieniami) dedykował Bernardowi z Clairvaux. Tematyka poruszana przez Galanda w owych sentencjach jest bardzo zróżnicowana. Autor przedstawia w nich otaczający go świat, zwierzęta, zmiany klimatyczne, pracę na roli, relacje międzyludzkie itp. Każde przysłowie opatruje interpretacją duchową, zachęcając czytelnika – raczej zwykłego człowieka niż uczonego – do nawrócenia, mnicha do przestrzegania reguły, a wszystkich chrześcijan do postępu w serdecznym oddaniu się Jezusowi. Galand, wykorzystując krótkie formy, a także różnorodność metafor i liczne alegorie, stara się pouczyć czytelnika w sposób, który jest zarówno przyjemny, jak i budujący duchowo.

Pisma Galanda opublikowano w znanej serii patrystycznej „Sources chrétiennes” (pl. „Źródła chrześcijańskie”, skrót: SC) wydawnictwa Cerf w Paryżu: *Parabolaire* – SC 378, w 1992 r., a *Petit livre de proverbes* – SC 436, w 1998. Tłumaczenie fragmentu *Książeczki przysłów* opiera się właśnie na tym wydaniu. Dodać jednak warto, że dzieło to zostało po raz pierwszy opublikowane przez Jeana Châtillona w *Revue du Moyen Age latin* w 1953 r., w tłumaczeniu Maurice’a Dumontiera, a tom SC 436 jest reprintem tego wydania, poprawionym i rozszerzonym przez Alexisa Grélois.

Galand z Reigny, *Książeczka przysłów* 75

Kiedy biesiadowałem niedawno zaproszony na ucztę, nie przestawałem się wciąż bardzo dziwić różnorodności upodobań współbiesiadników. Otóż tego, czego jedni chcieli, drudzy odmawiali. Niektórzy domagali się słonego jedzenia, inni nieposolonego. Niektórych radowały gorące dania, innych zimne. Niektórzy chcieli, aby do picia podano im wino, inni wodę. Niektórzy, jedzący łakomie, odchodzili najedzeni, inni, wszystkim się brzydzący, skosztowali ledwie odrobinki z wierzchu potraw.

* * *

Czytelnicy ksiąg są duchowymi biesiadnikami. Ponieważ mają różne dążenia, niektórych raduje Pismo Święte, innych pisma filozoficzne. Jednym bardziej podobają się prace o moralności, drugim o logice, a trzecim o fizyce. Lecz jedno i to samo Pismo Święte dla niektórych jest słone, gorące i jak picie wina – ponieważ przynosi im zarówno smak prawdziwej mądrości, jak i żarliwości niebiańskiego pragnienia. Innym natomiast jawi się jako nieposolone, zimne i jak woda – ponieważ nie daje im żadnej dojrzałości duchowej mądrości ani żaru Boskiej miłości. W rzeczywistości takim jedzeniem nasycają się tylko ci, którzy stosują w praktyce to, co czytają. W rzeczywistości takim napojem upijają się ci, którzy z przemienionym umysłem, odrzuciwszy to, co ziemskie, podążają za tym, co niebieskie. Lecz kto tego nie robi, odchodzi jakby pusty i wyposzczony. Powiedziałem, że ucztą ta miała

miejsce niedawno, a nie w przeszłości – ponieważ to Kościoła, a nie Synagogi, powinnością jest znać Pismo Święte.

Dominika Budzanowska-Weglenda (wstęp i tłumaczenie)

Dr hab. DOMINIKA BUDZANOWSKA-WEGLENDA, prof. ucz. – kierownik Zakładu Retoryki w Katedrze Literatury Staropolskiej i Oświeceniowej na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW w Warszawie. Zainteresowania naukowe: filozofia stoików, epikurejczyków, Plutarcha z Cheroni, bajka Ezopowa, millenaryzm, donatyzm, ikonoklazm, metody egzegezy patrystycznej.